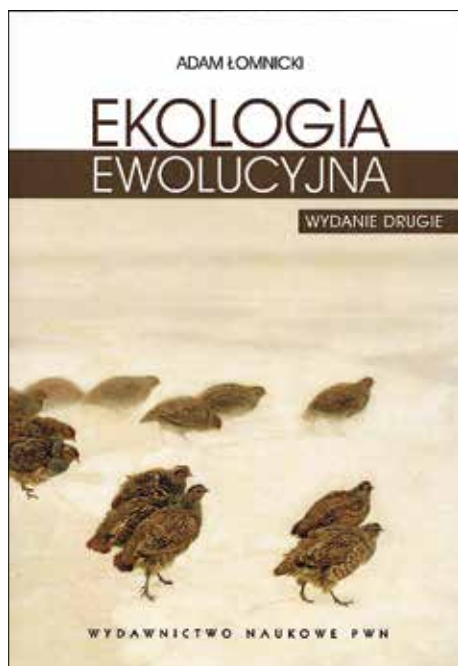

Adam Łomnicki: **Ekologia ewolucyjna**. Wydanie drugie. Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2013. 228 s.

Adam Łomnicki jest cenionym biologiem ewolucyjnym, ekologiem, obecnie emerytowanym profesorem Instytutu Nauk o Środowisku UJ w Krakowie. Na swoim koncie naukowym ma wiele wartościowych publikacji oraz książek. Nie sposób nie wspomnieć o takich pozycjach jak: *Population Ecology of Individuals*, *Wprowadzenie do statystyki dla przyrodników* czy *Zarysu mechanizmów ewolucji* pod redakcją Haliny Krzanowskiej. Te ostatnie dwie książki zna nie tylko każdy student nauk biologicznych i przyrodniczych, ale także ci wszyscy, których interesuje biologia. W tamtym roku ukazała się kolejna książka tego autora pt. *Ekologia ewolucyjna*, która łączy wiedzę z zakresu ekologii i biologii ewolucyjnej. Reklamą dla tej książki jest już sama jej okładka, która przedstawia fragment obrazu Józefa Chełmońskiego „Kuropatwy na śniegu”, a na jej tylnej stronie czytelnik znajduje kilka jakże znaczących i intrygujących pytań, cyt. „Dlaczego ludzie starzeją się i umierają? Dlaczego niektóre zwierzęta żyją krótko... a inne długo...? Dlaczego u wielu gatunków ptaków samce są kolorowe i głośne, a samice szare i ciche?” itd. Po takiej prezentacji ma się ochotę sięść i czytać rozdział po rozdziale. I tu bynajmniej nikt się nie zawiedzie, ponieważ w dwunastu rozdziałach i czterech dodatkach autor w prosty sposób przedstawia skomplikowane procesy ewolucyjne, ekologiczne i inne, wybrane z pozostałych dziedzin biologii. Zaletą tej pozycji jest mnogość podawanych przykładów z życia

codziennego i otaczającej nas przyrody. Myślę, że wielu z nas, idąc codziennie do pracy, szkoły czy na uczelnię, mijając otaczającą nas roślinność i zwierzęta nie zastanawia się nad zgłębieniem niektórych zjawisk przyrodniczych, przyjmujemy że tak po prostu jest, albo nie zwracamy na nie uwagi. Autor jednak bliżej rozpatruje te zagadnienia i wyjaśnia nawet oczywiste procesy, tj. zmiany barwy liści jesienią, zachowania skorupiaków przy oświetleniu, oporność mikroorganizmów na antybiotyki, nudności w ciąży i mnóstwo innych, podając i uzupełniając to o aspekty ogólnej wiedzy biologicznej, a ponadto o aspekty ewolucyjne i ekologiczne. Ponadto w książce jest wiele schematów i wykresów, które ułatwiają zrozumienie bardziej zawiłych zjawisk i definicji. W książce nie brakuje również wzorów, elementów matematyki czy genetyki, które autor przedstawił w taki sposób, aby były one przystępne dla laika. Dla młodych ludzi już samo słowo „wzór” jest odstraszające, jednak autor w (niezwykle) sprytny sposób wtapia w kolejne linijki tekstu wyjaśnienia modeli matematycznych i statystycznych, podając przy tym właśnie te wzory. Kolejną zaletą tego dzieła, są jego nieduże rozmiary umożliwiające czytelnikowi zapoznanie się w jedno-dwa popołudnia z nowoczesną i fachową literaturą. Szkoda, że Adam Łomnicki tylko w niewielu miejscach w tekście cytuje wybrane pozycje piśmiennictwa, byłoby to cenne dla naukowców i studentów, którzy jeszcze bardziej chcieliby poznać dodatkowe aspekty z pogranicza ewolucjonizmu oraz teorii i praktyki ekologii. Pomimo to wszyscy Ci, którzy rozpoczynają przygodę z metodologią nauk przyrodniczych powinni przeczytać tą pozycję jako skrypt i esencję niezbędnej wiedzy. Książkę tę warto polecić również medykom oraz osobom zajmującym się zachowaniami ludzi i zwierząt, a szczególnie dwa rozdziały: 7 – *Płciowość i dobór płciowy* oraz 8 – *Ewolucja strategii życiowych*. Autor opisuje w nich jakie korzyści dla organizmu, gatunku i populacji płyną z istnienia płci i jak w tym złożonym świecie wykorzystywany jest ten fakt w drodze doboru płciowego i jak to się ma do ich strategii życiowych; np. autor zadaje pytanie: „Co skłania wiele organizmów do wcześniejszego zakończenia wzrostu, wczesnego dojrzewania i rozpoczęcia reprodukcji?” W książce często zadaje on pytania, na które parę linijek później udziela odpowiedzi. Taka forma przekazu wzbudza zainteresowanie, pobudza do myślenia, a z drugiej strony jest niezwykle przydatna dla wykładowców oraz osób przygotowujących się do egzaminów. Zresztą sam autor w przedmowie pisze, iż książkę oparł na wykładach, które przez kilkanaście lat prowadził na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jest to atutem tej

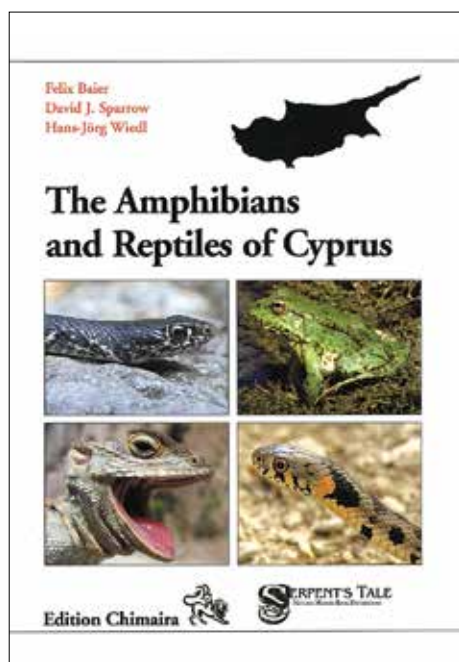
pozycji, gdyż wychodzi do szerszego grona odbiorców i ma ona charakter podręcznika akademickiego; warto dodać: bardzo dobrego podręcznika. Również język jakim napisane jest to dzieło pozwala szybko zrozumieć i uchwycić istotę omawianych, często trudnych, zagadnień.

Książka Adama Łomnickiego jest ciekawą pozycją literatury, kompendium wiedzy dla osób, które chcą

wiedzieć więcej na temat ekologii i biologii ewolucyjnej. Z pewnością zadowoli najwybredniejszych odbiorców. Gorąco polecam wszystkim to unikalne dzieło.

Aneta Strachecka (Lublin)
aneta.strachecka@up.lublin.pl

Baier, F., Sparrow, D.J., Wiedl, H.-J.: **The Amphibians and Reptiles of Cyprus. 2nd revised and updated ed.**, Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 2013, ISBN 978-3-89973-476-8, s. 362, cena 49,80 €.

Właśnie ukazało się drugie wydanie interesującej książki z serii *Frankfurt Contributions of Natural History* poświęcone herpetofaunie Cypru. W porównaniu z pierwszym wydaniem z 2009 r. objętościowo i pod względem liczby kolorowych zdjęć niewiele się różni, ale poprawiono w niej kilka błędów z poprzedniej wersji, jak również dodano szereg nowych wiadomości, które ukazały się w ostatnich latach. Chociaż systematyka tu przyjęta jest aktualna, jednak w czasie druku książki *Laudakia stellio* została przeniesiona do rodzaju *Stellagama*, zaś najnowsze badania potwierdziły wcześniejsze sugestie przeniesienia *Cyrtopodion kotschy* do rodzaju *Mediodactylus*.

Cypr o powierzchni 9251 km² i linii brzegowej długości ok. 700 km jest trzecią co do wielkości wyspą na Morzu Śródziemnym, wysuniętą najbardziej

na wschód – do wybrzeży Turcji jest stąd 75 km, Syrii i Libii 105 km, zaś do Egiptu 380 km. Z geograficznego punktu widzenia wyspa podzielona jest na 3 główne regiony: na południu leżą góry Troodos (Tróödhos) z najwyższym szczytem Olympus (Olimpos) 1952 m n.p.m., na północy znajduje się wąskie pasmo gór Keryneia (Kyrenia) ze szczytami osiągającymi ok. 1000 m n.p.m., a oba pasma rozdzielone są równiną Mesaoria. Takie ukształtowanie terenu, jak i klimat, sprzyjają szczególnie gadom. Stwierdzono tu dotychczas 24 gatunki (w tym jeden introdukowany, północno-amerykański *Trachemys scripta elegans* oraz dwa żółwie morskie). Występowanie dwóch gatunków węży *Natrix tessellata* i *Platyceps najadum* wymaga potwierdzenia. Płazy reprezentowane są natomiast jedynie przez 3 gatunki.

Jak we wszystkich tomach z tej serii poza główną częścią systematyczną znajdują się rozdziały o geologii i geografii danego regionu, a także analiza zoogeograficzna. Ten rozdział szczególnie jest interesujący w przypadku Cypru, ponieważ miał on liczną megafaunę plejstoceniczną, która w większości wyginęła. Warto wspomnieć, że żyły tu karłowate hipopotamy (*Phanourios minutus*) i karłowate słonie (*Elephas cypriotes*). Ze szczątków kopalnych wiemy również, że na tym terenie żyły np. żółwie z rodzaju *Trionyx*. To, co obecnie pozostało, to często przybysze z innych lądów, w tym introdukowani przez człowieka przedstawiciele rodzajów *Bufo*, *Hyla* i *Chalcides*, którzy pojawili się na przestrzeni ostatnich 10 000 lat (ludzie zaczęli osiedlać się na Cyprze w neolicie). Trzy gatunki są endemiczne (*Hierophis cypriensis*, *Phoenicolacerta troodica* i *Pelophylax cypriensis*). Tekst ilustrowany jest kolorowymi zdjęciami wszystkich gatunków oraz wybranych siedlisk, a także mapami punktowymi pokazującymi stanowiska występowania płazów i gadów na wyspie. W przypadku większości jaszczurek i wszystkich węży dodatkowo zamieszczono rysunki głów z charakterystycznym ułożeniem tarcz, co ma ułatwić oznaczanie.